

אופי ההזאה בהכשרת אפר הפרה האדומה

ר' יאיר נאמן

אחד השלבים בתהליך הכשרת אפר הפרה האדומה הוא שלב ההזאה. התורה כותבת כך: "והזה אל נכח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים"¹. במאמר זה ננסה לבחון את אופייה של פעולת ההזאה. לשם כך, נבדוק את דיני ההזאה בעבודת הקרבנות. אחר כך נברר האם ניתן להשליך מדיני עבודת הקרבנות על עבודת הפרה.

יש מקום רב לבחון את אופי הפעולות שמרכיבות את יצירת האפר. מצד אחד, הן נראות כמו פעולות מקדשיות: שחיטה, קבלה, הזאה והשרפה. מאידך, כל התהליך מתקיים מחוץ לבית המקדש. לאור זאת עולה השאלה האם יש משמעות לפעולות השייכות לעבודת המקדש מחוץ למקום הקודש. לדעתי, מסתבר שאכן עבודות הכנת האפר הן פעולות מקדשיות שנעשות מחוץ למקדש. הדמיון לדיני ההקרבה, ולסדר הקרבת הקרבן מוביל לנקודה זו.² אם כן, יש מקום לברר מה אופייה של עבודת ההזאה לאור פעולת הזריקה וההזאה בקרבנות.

1 במדבר יט, ד.

2 אפשר להביא ראיות רבות לעמדה זו, נביא כמה מהדיונים המרכזיים בשאלה זו: (א) עיין פרה פרק ד משנה א. ובפירוש הרמב"ם שם שתולה שאלה זו במחלוקת חכמים ורבי אליעזר. (ב) התוספתא (פרק ד הלכה א) כותבת שמעשה ההזאה צריך להיות ביום. הכסף משנה (פרק ד הלכה ט) מסביר שטעם הדבר הוא משום שהפרה קרויה חטאת. אמנם עיין יומא מב ע"ב בדברי הגמרא שמסייגת קביעה זו. (ג) דיון זה עולה בצורך בכהנים בעבודת הפרה. עיין יומא מב ע"א. (ד) כך גם לגבי ההזאה בימין: ראה במדבר יט, ד, בספרי שם ובתפארת ישראל פרק ג משנה ט. (ה) הגר"א באדרת אליהו (פרק י פסוק ד) מקשר בין קבלת הדם לפעולה מקדשית. (ו) לגבי שבע ההזאות, הספרי שם מקשר את הדין לקרבנות, כך גם לגבי ההזאה ביד. (ז) לדעתי הראיה החזקה ביותר היא ההזאה כלפי מקום הקודש, בניגוד להזאת ציפורי המצורע ששם אין כוונה כלפי מקום מסוים. כיוון ההזאה למקדש מעיד שמדובר על פעולת קרבן ולא על פעולת טהרה. ממכלול הראיות נראה שיש הוכחה מצטברת שעבודות הפרה הם מעין עבודות מחוץ למקדש.

פעולת הזריקה בקרבנות

התורה רואה בנתינת הדם על המזבח את השלב המרכזי בעבודת הקרבן: "כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר על נפשתיכם כי הדם הוא בנפש יכפר".³ כך עולה גם מדברי חז"ל בכמה מקומות: "ת"ר: וסמך... ונרצה - וכי סמיכה מכפרת? והלא אין כפרה אלא בדם, שנאמר: כי הדם הוא בנפש יכפר".⁴

יש כמה תוצאות לפעולת הזריקה.⁵ התוצאה המרכזית היא השגת הכפרה. הגמרא קובעת שהכפרה תלויה בעבודת הדם על המזבח. יש כמה דרכים להבין מהי אותה פעולת הזריקה. נציג את ההבנות המרכזיות:

אכילת מזבח

יכול אין מחשבה פוסלת אלא באכילת בשר? מנין לרבות זריקה והקטר חלבים ושפיכת שירים? ת"ל 'אם האכל יאכל': אכילה לאדם ואכילה למזבח.⁶

הספרא מגדיר את זריקת הדם כאכילת מזבח. קביעה זו מוליכה את הספרא לטעון שכאשר חושבים לזרוק לאחר הזמן הראוי לזריקה, הקרבן מתפגל.⁷ כך עולה גם מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות:

ואף על פי שלא הזכיר הכתוב אלא אכילה חוץ לזמן לא הקטרה חוץ לזמן שנאמר ואם האכל יאכל, אלא שבא בקבלה בשתי אכילות הכתוב מדבר אחת אכילת אדם ואחת אכילת מזבח, כשם שהבשר שדינו שיאכל אם חשב לאכלו חוץ לזמן אכילה פיגל, כך האמורין אשר דינן להקטירן, או הדם אשר דינו להזרק, אשר אלה הן אכילת מזבח מן הקרבן כלומר דמו ואמוריו, אם חשב עליהן להאכילן למזבח חוץ לזמן פיגל.⁸

יש מן האחרונים שטענו שהזריקה אינה מוגדרת ממש כאכילת מזבח, שהרי המזבח לא "אוכל" את הדם. זאת בניגוד להעלאת האימורים ששם האימורים נשרפים על המזבח

3 ויקרא יז, יא.

4 מנחות צג ע"ב.

5 לדוגמה: מתירה את הבשר, מוציאה את הבשר מידי מעילה, מביאה את האימורים בקדשים קלים לידי מעילה, מכשירה את האימורים להיקטר על גבי המזבח, מתירה את העור לכהנים בקדשי קדשים, יש מקום להוסיף גם שהקרבן נהפך להיות פיגול אם דמו נזרק על המזבח.

6 ספרא צו פרשה ח סוף פרק יב.

7 אמנם עיין בדברי הגרי"ז (זבחים יג ע"ב) שמסביר שהפיגול בזריקה אינו נובע מהגדרתו כאכילת מזבח אלא כעבודה.

8 פירוש המשנה לרמב"ם מסכת זבחים פרק ב משנה ג.

וכביכול "נאכלים". לדעתם, פעולת הזריקה היא פעולה דומה לאכילת מזבח, אך לא אכילת מזבח ממש. חילוק זה עולה מדברי הגרי"ז:

ועוד נראה דהרי מקרא דהאכל יאכל יליף ג"כ אכילת דם דהוי ג"כ בכלל אכילת מזבח כמו שפיכת שירים וזריקת דם דמרבה הגמ' למחשבת פיגול דהוי בכלל אכילת מזבח, אבל מדין אכילת אש דחשיבא אכילה זהו רק בהקטרת מזבח ולא בזריקת דם.⁹

הגדרה זו מעלה שאלה: כיצד יש להבין את עבודת הדם כאשר אין נתינה על מקום ספציפי אלא הזאה מרחוק כלפי הקודש? המקרים הבולטים של סיטואציה זו הם הזאת לוג השמן בתהליך טהרת המצורע, והזאת דם הפרה. יש מקום לדמות בין הזאת דם הפרה לבין הזאת לוג השמן בקרבן מצורע. לכאורה הזאת השמן דומה להזיה בפרה האדומה. בהזאות אלו אין מוקד קרוב שאליו מיועד הדם. בהזאות אלו הכהן מכוון כלפי הקודש אך הדם לא מגיע למקום ספציפי.

בשאלת מיקום ההזאה בלוג השמן של מצורע נחלקו הראשונים. המשנה במסכת מנחות דנה בקרבנות שאין בהם מתנות. הגמרא מקשה מדוע המשנה לא הזכירה את ההזאות של לוג השמן של המצורע, הרי גם הם מתנות.¹⁰ לדעת רש"י הגמרא התכוונה להזאות על בהונות המצורע.¹¹ אמנם, התוספות הבינו שמדובר בהזאה כלפי הקודש. הבנה זו מובילה את התוספות לטעון שאם חז"ל משתמשים בביטוי "מתנה" בעניין הזאת לוג השמן, היא צריכה להיות סמוך לפרוכת.¹² אולם הרשב"א חולק על דברי התוספות. לדעתו, למרות שחז"ל משתמשים בביטוי מתנה, ההזאה ממוקמת מחוץ להיכל. משם הכהן מזה כלפי הקודש:

[ואפ"ה] משני ליה דאע"פ שלא היו על הפרכת ולא על מקום מתנות מ"מ כיון דכנגד הפרכת היו כדכתי' בהו לפני ה' כעל הפרוכת דמו וחלק גבוה מקרו.¹³

הקהילות יעקב מסביר שגם הזאת הדם במעשה הפרה מוגדרת כאכילת מזבח למרות שהדם כלל לא מגיע לאזור הפרוכת:

ולכאורה היינו טעמא לפי שכל תורת אכילה שיש בהזריקה הוא משום דנתקבל לגבוה לשם עבודת הקרבה ומשום הכי שיעורו בכדי הזייה וכ"מ מהא דבשוחט פרת חטאת ע"מ לזרוק דמה למחר דפסולה לרבנן... והתם הזריקה הוא בהר המשחה ולא על המזבח כלל ואין כאן אכילת מזבח אלא על כורחך דכל שנתקבל

9 חידושי הגרי"ז מנחות יז ע"ב, כך עולה גם מדברי הקהילות יעקב זבחים סימן כא.

10 מנחות עד ע"ב.

11 שם ד"ה דאיכא מתנתיו.

12 תוספות מנחות שם ד"ה איכא מתנות. לדעתם יש מחלוקת סוגיות בשאלת מיקום ההזאה של לוג השמן.

13 חידושי הרשב"א מסכת מנחות (מיוחס לו) עד ע"ב. טענה זו עולה גם מדברי המאירי, יומא כד ע"א.

לגבוה להרצאה מיקרה אכילה. ולפי זה יש לומר שכל דין ותורת אכילה שיש בזריקה אינו אלא משום תורת עבודה שבהזריקה.¹⁴

נראה שיש להצביע על שוני בין הרשב"א לקהילות יעקב. בעמדת הרשב"א ההזאה מקבלת ביטוי כאילו היא הגיעה לפרוכת. למרות המרחק בין ההזאה ובין הפרוכת, ההזאה מוגדרת כניתנת על גבי הפרוכת. לעומת זאת, לדעת הקהילות יעקב המוקד הוא לא בהגעה של הדם אל הפרוכת, אלא סביב עבודת האדם: "כל שנתקבל לגבוה להרצאה מקרי אכילה". אף שאין אכילה, מכיוון שאדם עושה פעולה שמיועדת לגבוה להרצאת דמים, פעולה זו נחשבת כאכילה. הקהילות יעקב מרחיב את ההגדרה הזו לגבי כל הזריקות. זריקה מוגדרת כאכילה רק בגלל עבודת המקריב.

הזאה כקישור למקום הקודש

יש מקום לחלוק על התפיסה שעבודת ההזאה בפרשה היא מעין מתנה על הפרוכת. כדי לטעון שאין בפרה מאפיין של מתנה אפשר לטעון אחת משתי טענות:

- א. בכל עבודות דם אין מרכיב של אכילת מזבח ועניין עבודת הדם הוא אחר.
- ב. יש עבודות דם שיש בהן אכילת מזבח, אבל זה מתוך הנחה שדם מוזה בסמוך לחפץ שעליו מזים. כאשר מזים על החפץ מרחוק אין קיום של מתנה.¹⁵

כיוון נוסף שדרכו אפשר להבין את ההזאה בפרה אדומה הוא ההזאה כמבטאת את הרצון להתקרב כלפי הקודש. כאשר הכהן מזה כלפי הקודש הוא מבטא את רצונו להתקרב לקודש. את ביטוי הרצון הוא מבטא באמצעות דם הקרבן שמוזה כלפי הקודש.¹⁶

הזאה כמטהרת וכמקדשת

כיוון נוסף שפותח באחרונים הוא שיש בהזאה מרכיב מיוחד של טהרת המקום. הבנה זו עולה מהפסוקים בעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים:

וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' וְכִפֶּר עָלָיו וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב. וְהִזָּה עָלָיו מִן הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ שִׁבְעַת פְּעָמִים וְטָהְרוּ וְקִדְּשׁוּ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.¹⁷

14 קהילות יעקב זבחים סימן כא.

15 כמו שעלה מדברי התוספות במנחות.

16 הרב רא"ם בספרו העלם וגילוי מפתח כיוון זה ומסביר באמצעותו את המקורות השונים בהם יש פעולת הזאה.

17 ויקרא טז, יח-יט.

כאן התורה מדגישה שיש להזאה משמעות של טיהור וקידוש ההיכל.¹⁸ ביטוי לתפיסה זו אפשר לראות גם בימי המילואים. התורה מתארת את קידוש המזבח באמצעות פעולת ההזאה.¹⁹ לכאורה קשה לטעון שפעולת ההזאה בפרה היא הזאה של טהרת המקום, שהרי לא מזים כלפי משהו ספציפי כדי לטהר אותו. אמנם יש מקום לחשוב על סברה זו לאור דברי הרמב"ן: "והאמת שהיא להעביר רוח טומאה ושריפתה כריח ניחוח בחוץ".²⁰ למטרה של הפרה לדעת הרמב"ן היא להעביר את רוח הטומאה שנמצאת בחוץ. לאור דבריו יש מקום לומר שאולי ההזאה מטהרת את המציאות של הטומאה מחוץ למקדש.

בחינת הכיוונים השונים לאור דיני הזאת הפרה

ראיית ההיכל במהלך ההזאה

התורה כותבת שצריך להזות את הפרה "אל נכח פני אהל מועד".²¹ מדברי הספרי עולה שהכהן צריך גם לראות את פתח ההיכל.²² הגמרא קובעת שכאשר לא מכוונים בהזאות כנגד אוהל מועד ההזאות פסולות.²³ הגמרא מביאה שני הסברים לדין זה: רב חסדא טוען שעמדה זו נתונה במחלוקת תנאים בין חכמים לרבי יהודה, חכמים פוסלים, בעוד רבי יהודה מכשיר. לדעת רבא, כאשר ההזאה היא לכיוון צפון או דרום ההזאה פסולה. לעומת זאת, אם ההזאה מכוונת לכיוון מערב היא כשרה למרות שהיא לא מכוונת בדיוק כלפי קודש הקדשים.

הרמב"ם והראב"ד נחלקו בפסיקת ההלכה לאור גמרא זו:

... הזה ולא כיון כנגד ההיכל פסולה שנאמר אל נכח פני אהל מועד עד שיכוין כנגד ההיכל ויהיה רואהו... במה דברים אמורים שהזה או שרף או שחט כנגד

18 פירוש זה מסביר את דעת רבי אליעזר במסכת יומא. רבי אליעזר שם סובר שאם נשפך דם אפשר להביא קרבן נוסף ולהמשיך את המתנות שניתנו מהקרבן הראשון. מצד אחד צריך להמשיך במתנות, אך מצד שני המתנות של הקרבן הראשון הועילו. הרב דני וולף בספרו מנחה וזבח, מציע שההזאות מועילות ככפרת הקודש, ולכן צריך שיהיה הזאות מלאות על ההיכל אבל אפשר לצרף שני חלקים של הזאות (עמ' 322).

19 עיין ויקרא ח, י-טו. הרב דני וולף טוען שבאמצעות הבנה זו אפשר להבין את דרישת התורה להזות על טהרת המזבח (יומא נט ע"א). בניגוד לאכילת קרבנות שבהם שמים את האימורים על גבי הגחלים כדי שישרפו את הקרבן, בהזאה על גבי המזבח מסירים את הגחלים לצדדים ומזים על גוף המזבח עצמו. דרישה זו מובנת לאור מטרת ההזאה לחטא את המזבח (עיין מנחה וזבח עמ' 327).

20 רמב"ן במדבר יט, ב.

21 יש שני ניסוחים בדברי התנאים האם הכיוון הוא להיכל כפי שעולה מהספרי או כנגד בית קדשי הקדשים כפי שעולה מהמשנה: פרק ג משנה ט. וכך פסק הרמב"ם: פרק ג הלכה ב. יש מן המפרשים שהשאירו שאלה זו בצריך עיון. עיין תוספות יום טוב על המשנה. ויש שהסבירו שהכוונה בראיית ההיכל היא לכוון כנגד קדש הקדשים שנמצא באמצע ההיכל.

22 ספרי חוקת כג. ראיית ההיכל מוזכר גם במשנה במידות פרק ב משנה ד.

23 מנחות כז ע"ב - כח ע"א.

הדרום או כנגד צפון או שהיה אחוריו למקדש, אבל אם עמד בין מזרח ומערב ופניו כנגד ההיכל אף על פי שלא כיון כנגד [פתח²⁴ ההיכל] בדקדוק כשירה. השגת הראב"ד: אף על פי שלא כיון כנגד הפתח. א"א לא נראה בהזאה שהרי אמרו במשנה הזה ולא כיון כנגד הפתח פסולה ובמדות אמרו שהיה מכיון ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם אלמא בעינן כיוון וראיה.²⁵

האחרונים נחלקו בפרשנות מחלוקת הרמב"ם והראב"ד. הגרי"ז מסביר שהמחלוקת היא האם צריך לראות את פתח ההיכל. לדעת הרמב"ם צריך לכוון כלפי הקודש אך לא צריך לראותו.²⁶ מכיוון שלא צריך לראות את ההיכל אפשר להכשיר הזאה שאינה מכוונת בדיוק. לעומת זאת, הראב"ד חושב שצריך לראות את פתח ההיכל. אם כן, אין אפשרות לקיים את הדין בדיעבד מכיוון שסוף סוף אין דין ראייה ולא שייך לומר שהוא ראה בדיעבד.²⁷ יש מקום להסביר שהראב"ד והרמב"ם נחלקו באופי דין ההזאה. לדעת הרמב"ם, ההזאה צריכה להיות מכוונת כלפי הקודש. מכיוון שההזאה מוגדרת כהתקרבות לקודש או שעיקר ההזאה היא טהרת המקום. ייתכן שלדעת הראב"ד ההזאה היא פעולה של מתנת דמים. לכן, הכהן צריך גם לראות את הקודש. רק כאשר רואים את יעד ההזאה אפשר לטעון שלהזאה יש תפקיד של מתנה. לכן לדעת הראב"ד ראיית פתח ההיכל מעכבת.

לא מכוון בהזאות שנעשות בפנים ויחסם להזאת פרה

הגמרא אומרת שבהזאת לוג השמן של מצורע ובהזאות "בפנים", אם לא עשאן מכוונות כשרות. לדעת רש"י כל ההזאות שנעשות בתוך ההיכל כשרות כאשר הן לא מכוונות כלפי מקום מסוים.²⁸ אמנם בדעת הרמב"ם יש מקום להסתפק. כאשר הרמב"ם עוסק בהלכות ההזאות בפנים הוא כותב את הדין שהזאות שאינן מכוונות כשרות רק לגבי ההזאות של יום הכיפורים:

והיכן מזין מדמן, וכמה מזה מהם, פר ושעיר של יום הכפורים דם כל אחד מהן טעון שמונה הזיות על בין הבדים ושמונה על הפרוכת, ומערב דם הפר והשעיר ומזה משניהם ארבע הזאות על ארבע קרנות מזבח הזהב שבהיכל, ושבע הזיות על אמצעו של מזבח זה כמו שיתבאר בהלכות עבודת יום הכפורים, ואם לא כיון בהזיות שבפנים כשרות.²⁹

24 על פי נוסחת כתבי יד במהדורת פרנקל.

25 רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק ד הלכות ה-ו.

26 חידושי הגרי"ז מנחות כח ע"א.

27 עיין בחזון איש ז, א שמסביר את הדברים באופן שונה.

28 מנחות כז ע"ב ד"ה ושפנים.

29 הל' מעשה הקרבנות פרק ה הלכה יב.

הכסף משנה מסביר שהרמב"ם פסק על פי גמרא במנחות.³⁰ נראה משתיקת הכסף משנה שהוא הבין שהרמב"ם לא מחלק בין ההזאות השונות בתוך ההיכל.³¹ לפי הסבר הכסף משנה, צריך עיון מדוע ההזאות שבפנים שונות מההזאות שבפרה. בעוד ההזאות שבפנים כשרות כאשר הכהן לא מכוון, בפרה ההזאות פסולות. יש מקום להסביר שכאשר הכהן נמצא מחוץ לבית המקדש הוא חייב לכוון את ההזאה כדי שזריקת הדם תיחשב להזאה. לעומת זאת כאשר ההזאה מתרחשת בבית המקדש הסיטואציה בכל מקרה נחשבת כהזאה, ולכן גם כאשר הכהן לא כיוון במדויק ההזאה כשרה.

יש מקום לטעון שמכיוון שהרמב"ם דיבר על דין אינו מכוון רק ביום הכיפורים ולא בשאר ההזאות בפנים, דין זה קיים רק בהזאות יום הכיפורים. לדעתו, הרמב"ם מחלק בין הזאות שקשורות בטוהר המקום שבהן הכיוון פחות משמעותי לבין הזאות שצריכות להיות מופנות כלפי יעד מוגדר. לכן הזאות יום הכיפורים שעיקרן לטהר את המקדש, כשרות בדיעבד כאשר הן לא מכוונות. וזאת בניגוד להזאות של החטאות הפנימיות שהן פסולות כאשר הן לא מכוונות.

לפי הסבר זה, מכיוון שהגמרא קובעת שכאשר מזים בפרה באופן לא מכוון ההזאה פסולה, ניתן ללמוד על אופי ההזאה לדעת הרמב"ם. ייתכן שהרמב"ם סובר שההזאה בפרה אדומה לא משקפת טהרה של המקום אלא היא בעלת אופי אחר.

סיום תהליך ההזאה

דיון אחרון הוא בשאלה מתי נגמר תהליך ההזאה. הגמרא במסכת זבחים קובעת שהזריקה נגמרת רק כאשר הדם מגיע למזבח עצמו.³² הרב סתיו מציע לחלק בין הזאות שנועדו לחטא את המזבח שהם צריכות ממש לגעת בו לבין הזאות שמכוונות כלפי הפרוכת אך אינן צריכות לגעת בפרוכת עצמה.³³

לדעת התוספות בזבחים יש חלוקה בין קרבנות שונים. בזריקת הדם של קרבנות הנעשים בחוץ, ההזאה נגמרת רק כאשר הדם נוגע במזבח. לעומת זאת, בהזאות של החטאות הפנימיות ההזאה לא צריכה לגעת בפרוכת. לדעת התוספות הזאות אלו נגמרות לאחר שהדם הוזה והוא לא צריך לגעת במקום ספציפי.³⁴ הגבורות ארי חולק על דברי התוספות.

30 כסף משנה שם.

31 אמנם יש מקום להסביר אחרת בדברי הרמב"ם. יש מקום לומר שהרמב"ם פסק את הדין רק לגבי ההזאות בפנים של יום הכיפורים. נוסף על כך, יש מקום לטעון שהרמב"ם התכוון לכל הזאות יום הכיפורים ונעסוק בכך לקמן.

32 זבחים טו ע"א. לגבי הזאת הדם ביום הכיפורים יש מחלוקת האם צריך שהדם יגיע בפרוכת או רק יגיע לאוויר הפרוכת.

33 מבית לפרוכת, עמ' 249.

34 התנאים נחלקו לגבי ההיקף של דין נגיעת ההזאה בפרוכת בזמן ההזאה ביום הכיפורים. בהזאה שמתקיימת בין הבדים מפורש בביריתא שהדם אינו נוגע. לגבי ההזאה על הפרוכת נחלקו התנאים האם הדם נוגע בפרוכת או לא. למעלה כתבנו לאור הדעה שהדם אינו צריך לגעת.

לדעתו גם כאשר הדם אינו צריך לגעת בפרוכת הוא צריך לגעת ברצפה.³⁵ יש מקום להסביר שלדעת הגבורות ארי ההזאה ביום הכיפורים מחטאת את אוהל מועד ולכן תפקיד ההזאה אינו נגמר עד שההזאה תיגע ברצפה.

דיון דומה עולה לגבי הזאת הפרה. התוספתא קובעת שההזאה צריכה ליפול לתוך הגת:

כשהוא מזה בין חוץ לגתה בין חוץ למערכתה פסול ר' אליעזר בן יעקב אומר חוץ לגיתה פסולה חוץ למערכתה לא יחזיר ואם החזיר כשר ואם הוציא הדם שבידו והחזירו כשר.³⁶

האחרונים נחלקו בטעם הלכה זו: לדעת החסדי דוד, דין זה הוא חלק מדיני שרפת הפרה. לדעתו יש לאסוף את הדם שהוזה ולשרוף גם אותו.³⁷ אמנם, המקדש דוד, חולק על תפיסה זו ומביא מספר ראיות לדבריו.³⁸ החזון איש מציע לראות את פעולת ההזאה כפעולה שנגמרת רק כאשר הדם נוחת בארץ: "ל"ל דפסול דכשם דהדם הנפרש מאצבעו בעינין נגד הפתח ה"נ בעינין שיפול הדם נגד הפתח ועד שיפול הדם וינוח מיקרי הזאה".³⁹ שמא יש לקשר את דברי החזון איש להבנה שרואה בהזאה דין של טהרת המקום מחוץ להיכל. לכן תהליך ההזאה לא נגמר עד שהזאה נוגעת בארץ ממש.

סיכום

במאמר זה דנו לגבי אופי ההזאה בפרה אדומה בהשוואה לאופי הזריקה וההזאה בתוך בית המקדש. הצענו שלושה כיוונים מרכזיים לגבי אופי ההזאה בפרה.

א. ההזאה כאכילת מזבח.

ב. ההזאה כהתכוונות כלפי הקודש.

ג. ההזאה כטהרת המקום.

ניסינו לראות כיצד כיוונים אלו באים לידי ביטוי בהזאת הפרה. הצענו לראות את ההזאה כמתנה על הבדים לאור דברי הרשב"א והקהילות יעקב שטוענים שיש משמעות למושג מתנה גם כאשר ההזאה נעשית מרחוק. בנוסף, הצענו סברה שתפקיד ההזאה בתהליך ההקרבה הוא להיות מעין טהרת המקום שמחוץ לקודש. וזאת על פי דברי הרמב"ן בפירושו לתורה, שמדבר על כך שתפקיד הפרה הוא להעביר רוח הטומאה.

35 גבורות ארי יומא נו.

36 פרק ג הלכה י.

37 על התוספתא שם.

38 קדשים סימן ז אות ו.

39 סימן ז אות ב.